

Resocializačné ústavy a domovy pre maloleté osoby v Poľsku: Organizácia a náplň ich činnosti

Youth Detention Centers and Shelter Homes in Poland: Organization and Functioning

Jacek Dworzecki

Abstract: *This study presents the organization of youth detention centers and shelter homes for minors in Poland. The text examines the rules governing the placement of minors in this kind of educational institutions and discusses the rules formulated for the supervision of wards.*

Key Words: *Youth Detention Centers; Shelter Home; Organization and Functioning; Legislation in Force; Poland.*

Abstrakt: *Štúdia poskytuje informáciu o organizácii nápravných ústavov a domovov pre maloletých klientov. Autor uvádza pravidlá a postupy pre ich umiestňovanie do uvedených zariadení. Pozornosť je venovaná aj reedukačným aktivitám, t.j. výchovným a vzdelávacím činnostiam, ktoré vykonáva personál zariadení.*

Kľúčové slová: *Nápravné ústavy; domovy pre maloletých; organizácia a náplň činnosti; platná legislatíva; Poľsko.*

Úvod

Spoločensko-ekonomické zmeny prebiehajúce v Poľsku sa pričínili ku vzniku chudobných oblastí a nezamestnanosti, čo sa prejavilo v náraste počtu marginalizovaných rodín ohrozených spoločenskými neduhmi. Deti pochádzajúce z takýchto rodín majú horšie šance na rozvoj, zlé životné podmienky a najčastejšie sa v ich správaní objavuje postoj nárokovania si niečoho. Práve deti z nezdravých a marginalizovaných rodín sa najčastejšie dostávajú do konfliktu so zákonom.¹ V Poľsku pôsobí systém resocia-

¹ MAKOWSKI, A. *Niedostosowanie społeczne młodzieży i jej resocjalizacja*. 1. wyd. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994. 295 s. ISBN 83-01-11591-2.

lizácie pre maloletých, ktorého súčasťou sú aj nápravné ústavy a domovy pre maloletých.

Legislatívne predpoklady pre umiestňovanie maloletých do nápravných ústavov a domovov pre maloletých²

Pravidlá pre konanie v prípadoch maloletých, vrátane pravidiel pre fungovanie nápravných ústavov a domovov pre maloletých, upravuje zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch maloletých.³ Články tohto zákona sa využívajú pri (čl. 1 § 1):⁴

- ✚ predchádzaní a potláčaní demoralizácie vo vzťahu k osobám, ktoré dovŕšili vek 18 rokov,

² Maloletý v chápaní poľského zákona je osoba, ktorá v čase spáchania protiprávneho činu nedovŕšila vek 17 rokov. Maloletí majú trestnú zodpovednosť len v zvláštnych prípadoch, určených v čl. 10 § 2 Trestného zákonníka (t.j. ak maloletý po dovŕšení veku 15 rokov spáchal protiprávny čin uvedený v čl. 134 – útok na život prezidenta Poľskej republiky, čl. 148 § 1, 2, 3 – vražda, vrátane vraždy so zvláštnou krutosťou, spojená so zadržiavaním rukojemníka, znásilnením alebo prepadnutím, ako výsledok motivácie, ktorá si zasluží zvláštne odsúdenie, s použitím výbušnín, čl. 156 § 1, 3 – spôsobenie ťažkého poškodenia zdravia v podobe zbavenia človeka zraku, sluchu, reči, plodnosti, iného ťažkého telesného postihnutia, ťažkej choroby – nevyliečiteľnej alebo dlhodobej, choroby reálne ohrozujúcej život, trvalej psychickej choroby, celkovej alebo výraznej pracovnej neschopnosti v povolani alebo trvalé podstatné znetvorenie vzhľadu alebo tela, čl. 163 § 1, 3 – spôsobenie udalosti, ktorá ohrozuje životy alebo zdravie viacerých osôb alebo majetku veľkého rozsahu, ktorá má podobu požiaru, zrútenia stavby, zaplavenia alebo zosunu zeme, skál alebo snehu, explózie výbušnín alebo horľavých látok alebo iného náhleho uvoľnenia energie, šírenia jedovatých, dusivých alebo horľavých látok, náhleho uvoľnenia jadrovej energie alebo uvoľnenia ionizujúceho žiarenia, čl. 166 – únos vodného alebo vzdušného plavidla, čl. 173 § 1, 3 – spôsobenie katastrofy v pozemnej, vodnej alebo vzdušnej doprave, ohrozujúcej životy alebo zdravie viacerých osôb alebo majetok veľkého rozsahu, čl. 197 § 3 – znásilnenie človeka, čl. 252 § 1, 2 – únos a zadržiavanie človeka ako rukojemníka, s cieľom prinútiť štátny alebo samosprávny orgán, inštitúciu, organizáciu, fyzickú alebo právnickú osobu alebo skupinu osôb k určitému správaniu a čl. 280 – krádež spáchaná s použitím násilia voči človeku alebo s hrozbou okamžitého použitia násilia alebo privedením človeka do neprítomného alebo bezbranného stavu), ak okolnosti prípadu a úroveň vývoja páchatel'a, jeho vlastnosti a osobné podmienky tomu nasvedčujú, obzvlášť, ak sa už predtým použité výchovné alebo nápravné prostriedky ukázali ako neúčinné. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny* [Zákon zo dňa 6. júna 1997 – Trestný zákonník]. Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553.

³ *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich* [Zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch maloletých v znení neskorších predpisov]. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

⁴ *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich* [Zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch maloletých v znení neskorších predpisov]. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

- ✚ konaní v prípadoch trestných činov (trestné činy aj priestupky) vo vzťahu k osobám, ktoré spáchali takýto čin po dovŕšení veku 13 rokov, ale nedosiahli ešte vek 17 rokov,
- ✚ aplikovaní výchovných⁵ alebo nápravných⁶ prostriedkov vo vzťahu k osobám, voči ktorým boli tieto prostriedky prisúdené, nie však dlhšie, než dokým tieto osoby dovŕšia vek 21 rokov.

Voči maloletému môžu byť použité výchovné prostriedky, ak sa maloletý dopustil trestného činu a prihovárajú sa za to vysoké štádium demoralizácie a okolnosti, ako aj charakter činu – rodinný súd môže rozhodnúť o použití nápravného prostriedku v podobe umiestnenia v nápravnom ústave.

Maloletého je možné umiestniť v domove pre maloletých, ak boli zistené skutočnosti, ktoré nabádajú k umiestneniu v nápravnom ústave a existuje opodstatnená obava, že sa maloletý ukryje alebo bude odstraňovať stopy trestného činu, alebo ak nie je možné zistiť totožnosť maloletého. Doba pobytu maloletého v domove pred predložením prípadu na súdne prejednanie nesmie trvať dlhšie ako tri mesiace. Túto dobu je možné predĺžiť o ďalšie tri mesiace. Celkový pobyt maloletého v domove nesmie byť dlhší než jeden rok.

⁵ Medzi výchovné prostriedky určené maloletému rodinným súdom patria: a) napomenutie; b) povinnosť maloletého konať určitým spôsobom, napríklad napraviť škodu, odprosiť poškodeného, absolvovať odvykaciu liečbu, zoznámiť sa s neformálnou skupinou, začať sa učiť, atď.; c) zodpovedný dozor rodičov alebo opatrovateľa; d) dozor mládežníckej organizácie alebo inej spoločenskej organizácie alebo pracoviska či dôveryhodnej osoby; e) dozor kurátora; f) vyslanie do kurátorského centra; g) súdne rozhodnutie o zákaze vedenia mechanických vozidiel; h) súdne rozhodnutie o predmetoch nadobudnutých v súvislosti so spáchaním trestného činu; i) súdne rozhodnutie o umiestnení v inštitúcii alebo zariadení pre vykonávanie funkcie opatrovateľskej či odborne vzdelávajúcej, vo výchovnom ústave alebo v náhradnej rodine; j) umiestnenie v nápravnom ústave. Tieto prostriedky sa delia na tri kategórie: a) prostriedky, ktoré ponechávajú maloletého v jeho doterajšom výchovnom prostredí; b) prostriedky, ktoré umožňujú vyslať maloletého do strediska alebo inštitúcie, ktorá preberá od rodičov len časť povinností spojených s opatrovaním, napríklad vyslanie do kurátorského centra alebo dobrovoľníckej pracovnej družiny; c) prostriedky, ktoré úplne menia prostredie maloletého, napríklad náhradná rodina, nápravný ústav či výchovný ústav.

⁶ Nápravný prostriedok má izolačný charakter. Používa sa voči maloletým, ktorí spáchali trestný čin, dovŕšili vek 13 rokov a sú vo vysokom štádiu demoralizácie a použitie iných výchovných prostriedkov je neúčinné. Štádium demoralizácie sa určuje nasledovnými znakmi: a) miera spáchania činu; b) spoločný výskyt ďalšieho správania sa; c) maloletý nevyjadruje ľútosť; d) maloletý opakuje čin napriek použitiu výchovných prostriedkov. Nápravný prostriedok je možné aplikovať na dobu od 1 do 3 rokov, pričom v tomto období sa používajú ďalšie výchovné prostriedky. Pozastavenie je možné odvolať v prípade, ak maloletý vykazuje ďalšie prejavy demoralizácie a výchovné prostriedky sú neúčinné.

Cieľom použitia výchovných a nápravných prostriedkov je vychovať z maloletého svedomitého a poctivého občana. Výchovná činnosť by mala smerovať predovšetkým k všestrannému rozvoju osobnosti a zlepšeniu schopností maloletého, ako aj k formovaniu a upevňovaniu v ňom spoločensky žiadaného postoja a pocitu zodpovednosti, aby bol vhodne pripravený pre spoločensky užitočnú prácu.

Nápravné ústavy a domovy pre maloletých poskytujú všeobecné aj odborné vzdelanie, kultúrno-osvetové a športové aktivity a činnosti zamerané na rozvoj spoločenskej aktivity maloletých a osvojenie si spoločensky užitočnej práce, ako aj prístup ku zdravotnej starostlivosti.

Druhy a organizáciu nápravných ústavov a domovov pre maloletých, podrobné pravidlá pre riadenie, prijímanie, premiestňovanie, prepúšťanie a pobyt maloletých v týchto strediskách a spôsoby vykonávania dohľadu (vrátane pedagogického dohľadu) určuje vyhláška ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých.⁷

Organizácia a pôsobenie nápravných ústavov v Poľsku

V súčasnosti v Poľsku pôsobí 27 nápravných ústavov rôzneho typu.⁸ Spolu majú kapacitu pre 1 288 chovancov, z toho sú miesta len pre 100 dievčat (Tabuľka 1). Rozlišujú sa tieto nápravné ústavy (§ 3):⁹

Resocializačné:

- otvorené – 236 miest pre chlapcov (tzv. mládežnícke strediská spoločenskej adaptácie),
- polootvorené – 685 miest, z toho 100 pre dievčatá,
- uzavreté – 32 miest pre chlapcov,

⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

⁸ WITKOWSKI, J. et al. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*. 1. wyd. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2014. 915 s. ISSN 1506-0632.

⁹ Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie utworzenia schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych oraz określenia ich rodzajów i limitów miejsc. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2004 r. Nr 6, poz. 20; Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2010 r. o utworzeniu Zakładu Poprawczego w Gdańsku-Oliwie. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2010 r. Nr 8, poz. 103; a Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. 1. wyd. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli, 2009. 65 s. ISBN neuvedené.

- ✚ so zosilneným výchovným dozorom – 48 miest pre chlapcov vo vysokom štádiu demoralizácie,
- ✚ resocializačno-revalidačné – 215 miest pre chlapcov psychicky postihnutých,
- ✚ resocializačno-terapeutické:
 - ✚ pre chlapcov závislých na omamných a psychotropných látkach a prenášateľov vírusu HIV – 48 miest,
 - ✚ pre chlapcov s poruchami vývoja osobnosti na podklade organického poškodenia centrálnej nervovej sústavy a so psychickým postihnutím na ľahkej úrovni – 24 miest.

Je potrebné uviesť, že v súčasnosti v Poľsku chýbajú nápravné revalidačné a terapeutické ústavy pre dievčatá.

Otvorené resocializačné ústavy sú určené pre maloletých, ktorí (§ 4):¹⁰

- ✚ neboli vo vyšetrovacej väzbe alebo v ústavoch na výkon trestu,
- ✚ nespáchali trestný čin uvedený v čl. 134, čl. 148 § 1, 2 alebo 3, čl. 156 § 1 alebo 3, čl. 163 § 1 alebo 3, čl. 166, čl. 173 § 1 alebo 3, čl. 197 § 3, čl. 252 § 1 alebo 2 a čl. 280 Trestného zákonníka,
- ✚ prejavili vôľu zúčastniť sa procesu resocializácie a u ktorých o tom svedčí vhodný postoj a správanie sa v domove,
- ✚ nestotožňujú sa so zločineckou subkultúrou.

V otvorených ústavoch môžu byť umiestňovaní chovanci z iných resocializačných ústavov, ak tomu zodpovedajú ich postoje, správanie alebo odporúčania diagnosticko-korekčného tímu. V otvorených ústavoch sa všeobecné a odborné vzdelávanie a zamestnanie vykonáva na území ústavu alebo mimo ústavu pri zohľadnení postojov, potrieb, schopností a záujmu chovancov. Praktická odborná výučba chovancov sa môže uskutočňovať mimo ústavu. Voľnočasové aktivity kultúrneho, osvetového, športového a rekreačného charakteru sa konajú na území ústavu alebo mimo ústavu. V otvorených ústavoch počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele musí byť 12 osôb.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Tabuľka 1 Typy nápravných ústavov a kapacity miest pre maloletých v Poľsku

Typy nápravných ústavov a kapacity miest pre maloletých v Poľsku		
Názov nápravného ústavu	Kapacita miest	Určený pre
Resocializačné ústavy otvorené		
Nápravny ústav v Koszaline	98	chlapcov
Nápravny ústav v Studzienci	78	chlapcov
Nápravny ústav v Szubine	60	chlapcov
Resocializačné ústavy poloootvorené		
Nápravny ústav v Barczewo	33	chlapcov
Nápravny ústav v Gdansku-Oliwe	30	chlapcov
Nápravny ústav v Glogowe	48	chlapcov
Nápravny ústav v Jerzmanicach Zdroji	72	chlapcov
Nápravny ústav v Kcyni	60	chlapcov
Nápravny ústav v Konstantynowe Lodzkom	48	chlapcov
Nápravny ústav v Koronowe	20	dievčatá
Nápravny ústav v Laskowci	36	chlapcov
Nápravny ústav v Ostrowci Swietokrzyskom	50	chlapcov
Nápravny ústav v Poznani	72	chlapcov
Nápravny ústav v Pszczyne Lace	44	chlapcov
Nápravny ústav v Raciborzi	44	chlapcov
Nápravny ústav v Swidnicy	48	chlapcov
Nápravny ústav vo Varšave Falenici	30	dievčatá
Nápravny ústav v Zawierci	50	dievčatá
Resocializačný ústav uzavretý		
Nápravny ústav v Nowom	32	chlapcov
Resocializačné ústavy so zosilneným výchovným dozorom		
Nápravny ústav v Grodzisku Wielkopolskom	24	chlapcov
Nápravny ústav v Trzemeszne	24	chlapcov
Resocializačno-revalidačné ústavy		
Nápravny ústav v Mrozach	50	chlapcov
Nápravny ústav v Sadowiciach	75	chlapcov
Nápravny ústav v Tarnowe	36	chlapcov
Nápravny ústav vo Witkowie	54	chlapcov
Resocializačno-terapeutické ústavy		
Nápravny ústav v Bialymstoku	48	chlapcov
Nápravny ústav v Swieci	24	chlapcov

Prameň: Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie utworzenia schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych oraz określenia ich

rodzajów i limitów miejsc. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2004 r. Nr 6, poz. 20; Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2010 r. o utworzeniu Zakładu Poprawczego w Gdańsku-Oliwie. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2010 r. Nr 8, poz. 103; a Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. 1. wyd. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli, 2009. 65 s. ISBN neuvedené.

Resocializačné polootvorené ústavy sú určené pre maloletých, u ktorých spáchané trestné činy a nepriaznivé zmeny správania sa neposkytujú dôvod na ich umiestnenie v otvorených resocializačných ústavoch. Môžu tu byť umiestňovaní chovanci (§ 5):¹¹

- otvorených resocializačných ústavov, ktorých správanie sa neopodstatňuje ich ďalší pobyt v ústavoch,
- uzavretých resocializačných ústavov so zosilneným výchovným dozorom, o ktorých existuje presvedčenie, že ďalší resocializačný proces môže prebiehať v polootvorených resocializačných ústavoch.

V polootvorených ústavoch sa všeobecné a odborné vzdelávanie a zamestnanie chovancov vykonáva na území ústavu. Voľnočasové aktivity prebiehajú na území ústavu alebo mimo ústavu pod priamym dozorom pracovníkov ústavu. V opodstatnených prípadoch môže byť vydaný súhlas na všeobecné a odborné vzdelávanie a zamestnanie mimo ústavu. V polootvorených ústavoch počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele musí byť 10 osôb.

Uzavreté resocializačné ústavy sú určené pre chovancov, ktorí viackrát utiekli z otvorených alebo polootvorených resocializačných ústavov. Všeobecné a odborné vzdelávanie a zamestnanie chovancov, ako aj voľnočasové aktivity sa konajú na území ústavu. V uzavretých ústavoch sa resocializačná práca s chovancami, obzvlášť prostredníctvom terapeutických cvičení, zameriava na zisťovanie a odstraňovanie príčin útekov. V uzavretých ústavoch počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele musí byť 8 osôb.

Resocializačné ústavy so zosilneným výchovným dozorom sú určené pre maloletých, ktorí boli rozhodnutím súdu umiestnení v tomto druhu ústavu. V uvedených ústavoch môžu byť umiestnení chovanci, ktorí dovŕšili vek 16 rokov a v iných ústavoch, v ktorých predtým bývali, spôsobili

¹¹ *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.*

dezorganizáciu práce zamestnancov a negatívne vplývali na ďalších chovancov. V ústavoch so zosilneným dozorom resocializačná práca v podmienkach zosilneného výchovného dozoru spočíva obzvlášť (§ 7):¹²

- ✚ v plánovaní individuálneho výchovného pôsobenia, vrátane vyučovacích, korekčných a terapeutických hodín, v podmienkach časového obmedzenia pre kontakt s výchovnou skupinou,
- ✚ v určení poriadku pre jednotlivé výchovné skupiny, školské oddiely, dielenské skupiny, ako aj podmienok časového obmedzenia kontaktu s ďalšími chovancami.

V ústavoch so zosilneným dozorom sa všeobecné a odborné vzdelávanie, zamestnanie a aktivity vo voľnom čase konajú na území ústavu. Vo zvlášť opodstatnených prípadoch sa môžu pre chovancov prejavujúcich zlepšenie správania organizovať voľnočasové aktivity mimo ústavu, pod priamym a stálym dozorom pracovníkov ústavu. V ústavoch so zosilneným dozorom počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele by mal byť ohraničený na 4 osoby.

Resocializačno-revalidačné ústavy sú určené pre psychicky postihnutých maloletých. V týchto ústavoch sa resocializačné činnosti vykonávajú na území ústavu alebo mimo ústavu, pri použití výchovných prostriedkov, foriem a metód vyučovania určených pre psychicky postihnutú mládež. V resocializačno-revalidačných ústavoch počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele by mal byť 8 osôb.

Resocializačno-terapeutické ústavy sú určené pre maloletých (§ 9):¹³

- ✚ s poruchami vývoja osobnosti na podklade organického poškodenia centrálneho nervového ústrojenstva,
- ✚ závislých na omamných prostriedkoch a psychotropných látkach,
- ✚ prenášateľov vírusu HIV.

V týchto ústavoch sa resocializačné činnosti vykonávajú so zohľadnením terapeuticko-korekčných hodín. Všeobecné a odborné vzdelávanie sa koná na území ústavu a voľnočasové aktivity sa môžu uskutočňovať na

¹² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

¹³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

území ústavu alebo mimo ústavu. V resocializačno-terapeutických ústavoch počet chovancov vo výchovnej skupine a v školskom oddiele by mal byť 6 osôb.

V prípadoch odôvodnených z výchovného alebo organizačného hľadiska riaditeľ každého z vyššie vymenovaných ústavov môže zvýšiť alebo znížiť počet chovancov vo výchovnej skupine pri zachovaní počtu skupín v ústave. Vnútorne fungovanie každého z vymenovaných ústavov určuje prevádzkový poriadok, ktorý je vypracovaný riaditeľom ústavu a predložený na schválenie predsedovi oblastného súdu.

Súčasťami ústavu sú (§ 15):¹⁴

- internát,
- škola alebo školy,
- školské dielne,
- diagnosticko-korekčný tím,
- ďalšie oddelenia zaisťujúce realizáciu úloh ústavu.

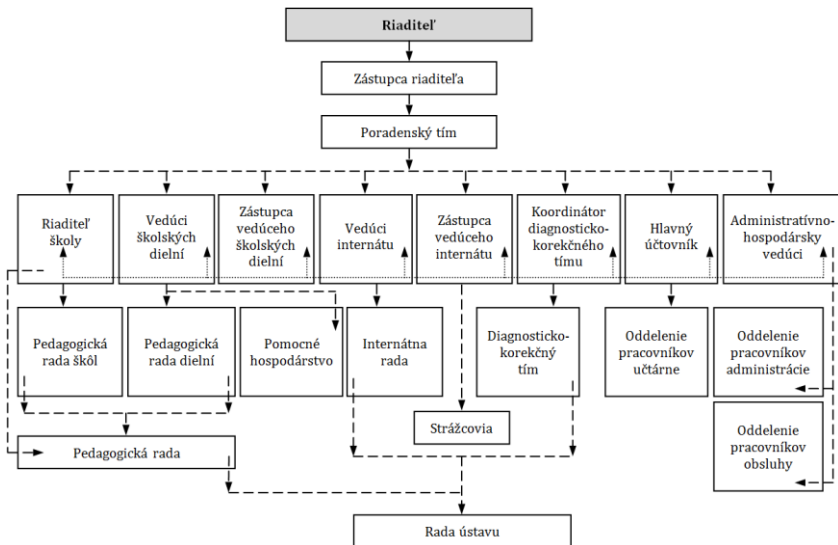
Okrem toho by mal ústav pre zaistenie správnej realizácie úloh mať (§ 15):¹⁵

- obytné a hygienicko-sanitárne priestory,
- priestory pre vyučovacie hodiny (predmetové triedy), s kabinetom pre didaktické pomôcky,
- telocvičňu,
- knižnicu s čítárňou,
- dielenské priestory vhodné pre vykonávanú odbornú výučbu a vedenie kurzov,
- lekársku a zubnú ambulanciu a izbu pre chorých,
- psychologicko-pedagogickú poradňu,
- prechodné izby,
- izolačné izby,
- priestory určené pre hostel mimo ústavu alebo v ústave,
- terén a zariadenia pre rekreačné a športové aktivity.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Obrázok 1 Organizačná schéma Nápravného centra v Kcyni

Prameň: Vlastné spracovanie na základe údajov Kierownictwo. In: *BIP – Zakład Poprawczy w Kcyni* [online]. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné na: <http://bip.kcynia.zp.gov.pl/index.php?cid=95>; Rada Zakładu. In: *BIP – Zakład Poprawczy w Kcyni* [online]. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné na: <http://bip.kcynia.zp.gov.pl/index.php?cid=168>; a Ministerstva sprawiedliwosci Polskiej republiki.

Prijímanie, premiestňovanie a prepúšťanie maloletých v nápravných ústavoch

Bezodkladne po nadobudnutí právoplatnosti rozsudku o umiestnení v nápravnom ústave posíla sudca Ministerstvu spravodlivosti žiadosť o vyslanie maloletého do ústavu, ku ktorej pripája (§ 35):¹⁶

- ✚ odpis právoplatného rozsudku o umiestnení v ústave,
- ✚ posudok o maloletom vypracovaný v rodinnom diagnosticko-konzultačnom stredisku, v domove pre maloletých alebo na inom špecializovanom pracovisku,
- ✚ aktuálnu správu o prostredí a ďalšie informácie, ktoré umožňujú vyslať maloletého do ústavu vhodného typu.

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwosci z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

V prípade absencie vyššie uvedených dokumentov si Ministerstvo spravodlivosti vyžiada ich doplnenie. Maloletý je poslaný a premiestnený do vhodného ústavu po vydaní posudku tímom špecialistov, ktorý sa skladá zvlášť z pedagóga a psychológa. Maloletý je poslaný do ústavu, ktorý sa nachádza najbližšie k miestu trvalého bydliska, ibaže to z výchovných alebo organizačných dôvodov nie je možné. O poslaní maloletého do ústavu sú informovaní (§ 38):¹⁷

- rodinný súd,
- ústav, kam je maloletý poslaný,
- domov pre maloletých, v ktorom sa maloletý nachádza.

Po prevzatí oznámenia o vyslaní sa sudca bezodkladne obráti na rodičov (opatrovateľov) alebo Políciu, aby odprevadili maloletého do ústavu. Vo výnimočných prípadoch môže sudca povoliť maloletému, aby sa vybral do ústavu bez účasti rodičov (opatrovateľov) alebo Polície. Premiestnenie chovanca do iného nápravného ústavu môže nastať z výchovných alebo organizačných dôvodov na žiadosť rodinného súdu, riaditeľa nápravného ústavu, chovanca alebo rodičov (opatrovateľov), ktorá bola podaná na Ministerstve spravodlivosti.

K žiadosti o premiestnenie chovanca do iného ústavu riaditeľ nápravného ústavu, v ktorom sa aktuálne chovanec nachádza, pripojí aktuálny psychologicko-pedagogický posudok. Premiestnenie chovanca do iného ústavu toho istého typu alebo do ústavu so zosilneným dozorom nasleduje na základe rozhodnutia rodinného sudcu. O premiestnení chovanca sú informovaní (§ 40):¹⁸

- rodinný súd,
- ústav, do ktorého je maloletý premiestnený,
- ústav, z ktorého má byť maloletý premiestnený,
- rodičia (opatrovatelia) maloletého.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Riaditeľ ústavu je povinný prijať maloletého do ústavu na základe (§ 41):¹⁹

- ✚ právoplatného súdneho rozhodnutia o umiestnení v ústave,
- ✚ príkazu prijať ho a poslať alebo premiestnenia do ústavu.

V prípade neprivedenia maloletého do ústavu v priebehu 3 mesiacov od dátumu poslať alebo premiestnenia riaditeľ ústavu poslať dokumentáciu maloletého rodinnému súdu a poslať alebo premiestnenie Ministerstvu spravodlivosti. Riaditeľ ústavu bezodkladne po privedení maloletého do ústavu oboznámi rodinný súd a rodičov (opatrovateľov) o jeho prijatí. Maloletého prijíma do ústavu riaditeľ ústavu a vykonáva s ním rozhovor, oboznámi maloletého s jeho právami a povinnosťami a pravidlami pobytu v ústave, čo maloletý potvrdí vlastnoručným podpisom. Po prijatí do ústavu je maloletý umiestnený v prechodnej izbe alebo vo výchovnej skupine. Umiestnenie maloletého v prechodnej izbe, ktoré nemôže trvať dlhšie ako 14 dní, má za cieľ (§ 44):²⁰

- ✚ podrobiť ho vstupnej lekárskej prehliadke, osobnostno-poznávacie-mu vyšetreniu a hygienicko-sanitárnym zákrokom,
- ✚ vykonať úvodný adaptačný rozhovor,
- ✚ pripraviť plán individuálneho resocializačného pôsobenia,
- ✚ zachovať bezpečnosť a poriadok v ústave,
- ✚ predchádzať agresii a dezorganizácii života v ústave.

Umiestnenie vo výchovnej skupine môže nasledovať v prípade, ak bol maloletý premiestnený z iného ústavu a nie je potrebné ho umiestniť v prechodnej izbe za účelmi, o ktorých sa hovorí vyššie. Prechodná izba je oddelená miestnosť, vhodne zariadená ako obytný priestor. Prepustenie chovanca z ústavu nasleduje na základe rozhodnutia súdu a príkazu na prepustenie, okrem prípadov, ak prepustenie nasleduje v súvislosti s ukončením nápravného prostriedku zo zákona. O dátume prepustenia chovanca sú informovaní jeho rodičia (opatrovatelia). V opodstatnených prípadoch sa s nimi dojednáva spôsob odovzdania prepusteného chovanca.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

²⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Pravidlá pobytu maloletých v ústave

Chovanci majú počas pobytu v ústave zaistené (§ 57):²¹

- ✚ rešpektovanie osobnej dôstojnosti,
- ✚ ochranu pred fyzickým a psychickým násilím, vykorisťovaním a zneužívaním, ako aj pred akýmkoľvek prejavmi krutosti,
- ✚ prístup k informáciám o poriadku platnom v ústave, odmenách a disciplinárnych prostriedkoch, resocializačnej ponuke ústavu,
- ✚ informácie o priebehu resocializačného procesu,
- ✚ stravu prispôsobenú potrebám ich vývoja,
- ✚ odev, bielizeň, obuv, školské potreby a učebnice, hygienické potreby a čistiace prostriedky,
- ✚ prístup ku zdravotnej starostlivosti a rehabilitácii, vrátane zvláštnej starostlivosti pre tehotné chovanky, a to i počas pôrodu a po pôrode,
- ✚ ochranu rodinných väzieb,
- ✚ posielanie a doručovanie korešpondencie, s obmedzeniami vyplývajúcimi z právnych predpisov,
- ✚ možnosť kontaktovať sa s obhajcom alebo splnomocnencom chovanca v priestoroch ústavu bez účasti iných osôb,
- ✚ psychologickú starostlivosť a pomoc,
- ✚ možnosť podávať sťažnosti, žiadosti a návrhy.

V odôvodnených prípadoch so súhlasom riaditeľa ústavu môže chovanec nosiť vlastný odev, bielizeň a obuv. Riaditeľ ústavu informuje rodičov (opatrovateľov) chovanca a rodinný súd o prípadoch ochorenia chovanca, ktoré si vyžadujú špecializovaný zákrok alebo hospitalizáciu. O stave tehotenstva chovanky a porodení dieťaťa riaditeľ ústavu informuje jej rodičov (opatrovateľov), rodinný súd a príslušný opatrovateľský súd. Tehotná chovanka má zaistenú zvýšenú opateru, pričom je súčasne pripravovaná na úlohu matky.

Ústav v rámci realizovanej resocializačnej činnosti voči chovancom predchádza a potláča (§ 58):²²

²¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

²² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- ✚ získavanie a konzumáciu alkoholických nápojov chovancami a omamných prostriedkov a psychotropných látok a poskytuje im a ich rodinám pomoc pri riešení problémov so závislosťou na týchto prostriedkoch, pričom spolupracuje s inštitúciami a organizáciami poskytujúcimi špecializovanú pomoc,
- ✚ používanie vulgárnych a urážlivých slov a vyjadrení alebo žargónu uplatňovaného v zločineckých subkultúrach,
- ✚ robenie tetovania,
- ✚ svojvoľnú výmenu odevu, obuvi alebo iných predmetov s inými chovancami,
- ✚ vlastníctvo nebezpečných predmetov, obzvlášť náradia na rezanie kovu, prostriedkov slúžiacich na paralyzovanie, zbraní, omamných prostriedkov, psychotropných látok a alkoholu,
- ✚ nahováranie na vzburu, nedodržiavanie poriadku ústavu a agresívne správanie,
- ✚ vytváranie subkultúrnych skupín zločineckého charakteru.

Ústav realizuje resocializačný proces chovanca pri zohľadnení resocializačnej ponuky ústavu a na základe individuálneho plánu resocializácie vypracovaného pedagógom so spoluúčasťou chovanca, psychológa a ďalších pracovníkov ústavu.

Resocializačná ponuka ústavu podrobne určuje (§ 59):²³

- ✚ možnosti a rozsah výchovného a terapeutického pôsobenia,
- ✚ možnosti a podmienky zamestnania chovanca v ústave,
- ✚ hlavné výchovné princípy uplatňované v priebehu vyučovania a získavania odborných kvalifikácií chovanca.

Individuálny plán resocializácie konkrétne obsahuje (§ 59):²⁴

- ✚ druhy a formy resocializačného pôsobenia, do ktorých bude chovanec zapojený, s uvedením plánovaného času ich trvania,

²³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- ✚ rozsah, smery a formy učenia a odborného vzdelávania chovanca, ako aj jeho individuálne povinnosti v súvislosti s priebehom vyučovania,
- ✚ rozsah a spôsob spolupráce s rodinou a ďalšími osobami, s cieľom priviesť ho k spoločenskej integrácii a osamostatneniu sa,
- ✚ metódy a kritériá hodnotenia priebehu resocializačného procesu,
- ✚ program prípravy chovanca na život po prepustení z ústavu.

V prípade, ak sa chovanec odmieta spolupodieľať na vypracovaní individuálneho plánu resocializácie, plán vypracúva pedagóg v spolupráci s psychológom a ďalšími pracovníkmi ústavu. Individuálny plán resocializácie musí byť modifikovaný v súlade s priebehom procesu resocializácie chovanca. Ústav informuje rodičov (opatrovateľov) o pokroku v resocializácii chovanca.

Chovanec ústavu musí v priebehu pobytu v ústave (§ 61):²⁵

- ✚ dodržiavať poriadok ústavu a rozvrh hodín,
- ✚ dodržiavať bezpečnostné pravidlá a informovať vychovávateľov o ohrozeniach bezpečnosti osôb, poriadku, životného prostredia, zdravia a majetku,
- ✚ zúčastňovať sa procesu resocializácie,
- ✚ vykonávať príkazy vychovávateľov alebo ďalších nadriadených,
- ✚ správať sa voči vychovávateľom a ďalším osobám s rešpektovaním ich dôstojnosti,
- ✚ starať sa o zdravotný stav a osobnú hygienu,
- ✚ starať sa o svoj upravený výzor a kultúrne sa vyjadrovať,
- ✚ dodržiavať čistotu a poriadok v miestnostiach, v ktorých sa zdržuje,
- ✚ odovzdať do depozitu predmety, ktorých držba je v rozpore s poriadkom ústavu, doklady a hodnotné predmety,
- ✚ vykonávať pomocné práce poriadkového charakteru spojené s prevádzkou ústavu,
- ✚ získať súhlas riaditeľa ústavu na dočasné opustenie ústavu,
- ✚ vracaať sa z dovolení a priepustiek v čase určenom riaditeľom ústavu.

Chovanec dostáva na účely osobných výdavkov vreckové, ktoré je vyplácané z peňažných prostriedkov určených na prevádzku ústavu.

²⁵ *Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich* [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Výška mesačného vreckového pre chovanca je stanovená na 1,1 % základnej sumy.²⁶ Chovanec môže dostávať peniaze od osôb, inštitúcií alebo organizácií. Peniaze, ktoré dostal, musí chovanec odovzdať do depozitu ústavu a môže s nimi disponovať len so súhlasom vychovávateľa. Chovanec môže dostávať balíky s potravinami, knihami, oblečením, obuvou a ďalšími predmetmi osobnej potreby. Balíky sú chovancovi doručené bezodkladne oproti potvrdeniu o prevzatí.

Riaditeľ nápravného ústavu môže chovancovi udeliť odmenu za (§ 65):²⁷

- ✚ správny postoj a správanie sa,
- ✚ výnimočné plnenie si povinností,
- ✚ vzorné dodržiavanie poriadku nápravného ústavu,
- ✚ dosiahnutie veľmi dobrých výsledkov v učení.

Odmenami sú (§ 66):²⁸

- 1) pochvala,
- 2) pochvala pred chovancami,
- 3) pochvalný list rodičom (opatrovateľom),
- 4) pochvalný list rodinnému súdu,
- 5) povolenie na telefonický rozhovor na náklady ústavu,
- 6) udelenie vecnej alebo peňažnej odmeny,
- 7) zvýšenie chovancovi vreckového do výšky 4,5 % základnej sumy na obdobie do 3 mesiacov,
- 8) súhlas na výrobu predmetu alebo poskytnutie služby v školských dielnach pre potreby chovanca alebo najbližších osôb,
- 9) súhlas na účasť na spoločenských podujatiach, osvetových alebo športových akciách alebo na školeniach mimo ústav,
- 10) súhlas na chodenie do školy mimo ústav,
- 11) súhlas na vlastnenie hodnotných predmetov,
- 12) súhlas na nosenie vlastného odevu,

²⁶ Ide o sumu 15 EUR mesačne.

²⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

²⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- 13) skrátenie, odloženie alebo odpustenie predtým udeleného disciplinárneho prostriedku,
- 14) udelenie priepustky do 3 dní,
- 15) udelenie dovolenky,
- 16) predloženie žiadosti o premiestnenie z ústavu so zosilneným výchovným dozorom do iného ústavu,
- 17) predloženie žiadosti o premiestnenie z polootvoreného ústavu do otvoreného,
- 18) umiestnenie mimo ústavu,
- 19) predloženie žiadosti o podmienené prepustenie z ústavu.

V odôvodnených prípadoch môže byť z výchovného hľadiska udeľená viac ako jedna odmena. Odmeny, o ktorých sa píše v bodoch 14 a 15, sa udeľujú ako zvláštne prostriedky výchovného pôsobenia. Odmeny uvedené v bodoch 16 a 19 sa udeľujú po vydaní posudku ústavnej rady. Chovancovi ústavu, voči ktorému prebieha konanie v súvislosti so spáchaním neoprávneného činu, môžu byť odmeny uvedené v bodoch 5, 9 – 11, 14 – 16, 18 a 19 udelené len so súhlasom orgánu vedúceho konanie.

Rodinný súd si môže vyhradiť poskytnutie súhlasu na udelenie priepustky alebo dovolenky. Rozhodnutie o udelení odmeny sa vydáva písomnou formou a dáva sa na vedomie chovancovi. Rozhodnutie o udelení odmeny sa zakladá do osobného spisu chovanca. Prvá priepustka môže byť udelená chovancovi ústavu (§ 68):²⁹

- 1) otvoreného po uplynutí 2 mesiacov pobytu v ústave,
- 2) polootvoreného po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave,
- 3) uzavretého po uplynutí 4 mesiacov pobytu v ústave,
- 4) so zosilneným výchovným dozorom po uplynutí 5 mesiacov pobytu v ústave,
- 5) resocializačno-revalidačného po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave,
- 6) resocializačno-terapeutického po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave.

V prípade neočakávaných životných udalostí môže riaditeľ nápravného ústavu udeliť priepustku chovancovi pred uplynutím vyššie uvedených lehôt. V takom prípade chovanec ústavov, ktoré sa uvádzajú v bo-

²⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie załączników poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

doch 3 a 4, môže využiť priepustku pod dohľadom pracovníka ústavu. Dovolenka v danom kalendárnom roku môže byť udelená chovancovi ústavu (§ 68):³⁰

- 1) otvoreného po uplynutí 2 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 65 dní,
- 2) polootvoreného po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 55 dní,
- 3) uzavretého po uplynutí 4 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 30 dní,
- 4) so zosilneným výchovným dozorom po uplynutí 6 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 21 dní,
- 5) resocializačno-revalidačného po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 55 dní,
- 6) resocializačno-terapeutického po uplynutí 3 mesiacov pobytu v ústave v dĺžke do 55 dní.

V uzavretých ústavoch so zosilneným výchovným dozorom prvá dovolenka nemôže byť dlhšia ako 7 dní. Pred udelením dovolenky sa vypracúva program pobytu chovanca na dovolenke. Vychovávateľ po návrate chovanca z dovolenky skontroluje správanie sa chovanca počas dovolenky a vypracuje príslušný zápis do osobného spisu.

Riaditeľ nápravného ústavu môže použiť voči chovancovi disciplinárne prostriedky za (§ 70):³¹

- porušenie ústavného poriadku,
- nesplnenie si svojich povinností,
- správanie sa spôsobujúce neprospech iným osobám.

Disciplinárnymi prostriedkami sú (§ 71):³²

³⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

³¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

³² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- 1) napomenutie,
- 2) napomenutie pred chovancami,
- 3) pokarhanie,
- 4) oznámenie rodičom (opatrovateľom) o nevhodnom správaní sa chovanca,
- 5) oznámenie súdu o nevhodnom správaní sa chovanca,
- 6) odvolanie povolenia alebo neudelenie povolenia na telefonické rozhovory na účet ústavu na dobu 1 mesiaca, s výnimkou rozhovorov s rodičmi (opatrovateľmi),
- 7) zníženie vreckového chovancovi ústavu:
 - otvoreného – na dobu 2 mesiacov,
 - polootvoreného – na dobu 3 mesiacov,
 - uzavretého so zosilneným výchovným dozorom – na dobu 4 mesiacov,
 - resocializačno-revalidačného alebo resocializačno-terapeutického – na dobu 3 mesiacov,
- 8) odvolanie súhlasu na účasť na spoločenských podujatiach, osvetových alebo športových akciách alebo na školeniach mimo ústav:
 - otvoreného – na dobu 2 mesiacov,
 - polootvoreného – na dobu 3 mesiacov,
 - uzavretého so zosilneným výchovným dozorom – na dobu 4 mesiacov,
 - resocializačno-revalidačného alebo resocializačno-terapeutického – na dobu 3 mesiacov,
- 9) odvolanie súhlasu na vlastnenie hodnotných predmetov alebo na nosenie vlastného odevu,
- 10) odvolanie súhlasu na vychádzanie mimo územia ústavu:
 - otvoreného – na dobu 1 mesiaca,
 - polootvoreného – na dobu 2 mesiacov,
 - uzavretého – na dobu 3 mesiacov,
 - so zosilneným výchovným dozorom – na dobu 3 mesiacov,
 - resocializačno-revalidačného – na dobu 2 mesiacov,
 - resocializačno-terapeutického – na dobu 2 mesiacov,
- 11) neudelenie priepustky alebo dovolenky chovancovi ústavu:
 - otvoreného – na dobu 2 mesiacov,
 - polootvoreného – na dobu 3 mesiacov,
 - uzavretého – na dobu 4 mesiacov,

- so zosilneným výchovným dozorom – na dobu 4 mesiacov,
 - resocializačno-revalidačného – na dobu 3 mesiacov,
 - resocializačno-terapeutického – na dobu 3 mesiacov,
- 12) predloženie žiadosti o premiestnenie do iného ústavu toho istého typu,
 - 13) predloženie žiadosti o premiestnenie do iného ústavu iného typu,
 - 14) pozastavenie umiestnenia mimo ústavu,
 - 15) pozastavenie žiadosti o navrhnutie na podmienené prepustenie z ústavu.

Prostriedky, ktoré sú uvedené v bodoch 12 – 15, sa uplatňujú po vydaní posudku ústavnej rady. Pri použití disciplinárneho prostriedku sa zvlášť zohľadňujú spôsob a okolnosti správania sa chovanca, názor chovanca na svoje správanie sa, doterajšie postoje, osobné charakterové črty a zdravotný stav chovanca. Pred použitím disciplinárneho prostriedku je riaditeľ ústavu alebo ním poverený pedagogický pracovník povinný vypočúť chovanca a požiadať o posudok didakticko-korekčný tím. Rozhodnutie o použití disciplinárneho prostriedku, s uvedením príčin jeho použitia, sa vypracúva písomne a oznamuje sa chovancovi. Rozhodnutie o použití disciplinárneho prostriedku sa vkladá do osobného spisu chovanca. O použití disciplinárneho prostriedku v prípade, ak maloletý umiestnený v nápravnom ústave spáchal trestný čin pred dovŕšením veku 17 rokov, informuje riaditeľ ústavu rodinný súd.

Za jeden priestupok sa uplatní jeden disciplinárny prostriedok. V prípade, ak sa chovanec dopustil viacerých priestupkov, použije sa jeden dostatočne prísny disciplinárny prostriedok. Disciplinárny prostriedok sa použije bezodkladne. Ak boli zistené nové fakty poukazujúce na to, že bol disciplinárny prostriedok použitý neopodstatnene, riaditeľ ústavu zruší rozhodnutie o použití disciplinárneho prostriedku a odstráni ho z osobného spisu chovanca. V prípadoch opodstatnených z výchovného hľadiska, obzvlášť, ak chovanec odprosil poškodeného a napravil škodu, je možné pozastaviť výkon disciplinárneho prostriedku na dobu 3 mesiacov, zmeniť ho na iný, skrátiť ho alebo ho odpustiť.

Ak sa v období pozastavenia výkonu disciplinárneho prostriedku chovanec dopustil priestupku znovu, bude pozastavený disciplinárny prostriedok vykonaný, ibaže riaditeľ ústavu rozhodne z výchovných dôvodov inak. Rozhodnutie o zrušení, pozastavení, zmene, skrátení, odpustení alebo prerušení disciplinárneho prostriedku sa vypracúva písomne

a dáva sa na vedomie chovancovi, a ak si to vyžadujú výchovné dôvody, taktiež ďalším osobám, a pripája sa k osobnému spisu. Riaditeľ ústavu sa vzhľadom na potrebu zaistiť bezpečnosť chovanca alebo iných osôb môže obrátiť na rodinného sudcu vykonávajúceho dohľad nad ústavom so žiadosťou o vydanie príkazu na predvedenie chovanca políciou na špecializované lekárske vyšetrovanie alebo nemocničnú liečbu. Ak proti chovancovi prebieha trestné konanie a jeho pobyt v nápravnom ústave by vytváral vážne ohrozenie bezpečnosti ústavu, riaditeľ ústavu bezodkladne informuje orgán vedúci konanie o potrebe použitia preventívneho prostriedku. Riaditeľ ústavu bezodkladne informuje (§ 77):³³

- ✚ predsedu oblastného súdu a Ministerstvo spravodlivosti o mimoriadnych udalostiach v ústave,
- ✚ rodinný súd o samovoľnom predĺžení si chovancom pobytu mimo ústavu.

Chovanec je z evidencie ústavu vyčiarknutý v prípade (§ 78):³⁴

- 1) premiestnenia do iného ústavu,
- 2) prepustenia z ústavu v súvislosti s ukončením platnosti nápravného prostriedku,
- 3) podmieneného prepustenia z ústavu,
- 4) umiestnenia v domove pre maloletých, vo vyšetrovacej väzbe alebo v ústave na výkon trestu,
- 5) uplynutia 3 mesiacov neprítomnosti v ústave zapríčinennej útekem, samovoľným predĺžením si dovolenky alebo priepustky.

O vyčiarknutí chovanca z evidencie ústavu riaditeľ ústavu bezodkladne informuje rodinný súd a Ministerstvo spravodlivosti. Znovuumiestnenie v ústave chovanca vyčiarknutého z evidencie z dôvodov uvedených v bodoch 3 – 5 si vyžaduje podanie žiadosti o vyslanie ho do ústavu na Ministerstve spravodlivosti. Do doby vydania rozhodnutia o vyslaní do ústavu je chovanec umiestnený v ústave, z evidencie ktorého bol vyčiarknutý. Pred umiestnením chovanca na dobu určitú mimo ústavu na základe článku 90 zákona zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch

³³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie załadów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

³⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie załadów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

maloletých môže riaditeľ ústavu požiadať rodinný súd o nariadenie vykonania prieskumu prostredia. Riaditeľ nápravného ústavu môže umiestniť maloletého na dobu určitú mimo ústavu, ak tomu nasvedčujú nasledovné skutočnosti (čl. 90 § 1):³⁵

- ✚ školenia a výchova, a obzvlášť možnosť nadobudnúť vzdelanie, profesiu alebo potrebné kvalifikácie a oprávnenia,
- ✚ možnosť zamestnať sa,
- ✚ potreba špecializovaného liečenia alebo
- ✚ zvlášťne rodinné okolnosti.

Zároveň hodnotenie správania sa maloletého ukazuje, či bude možné na neho účinne dozerať. Maloletý umiestnený mimo nápravného ústavu je naďalej chovancom tohto ústavu. Ústav je povinný na neho dozerať. Riaditeľ nápravného ústavu môže v každom čase odvolať rozhodnutie o umiestnení maloletého mimo ústavu, ak zanikli príčiny, ktoré boli uvedené vyššie. O rozhodnutí vo veci umiestnenia maloletého mimo nápravného ústavu riaditeľ ústavu informuje rodinný súd, ktorý vydal rozsudok. Rozhodnutie, o ktorom sa hovorí vyššie, môže riaditeľ ústavu zrealizovať po jeho schválení rodinným súdom. Rodinný súd môže v každom čase zrušiť rozhodnutie riaditeľa nápravného ústavu. Pred umiestnením chovanca na dobu určitú mimo ústavu riaditeľ ústavu môže požiadať rodinný súd o nariadenie vykonať prieskum prostredia. S cieľom pripraviť chovanca na prepustenie ústav musí (§ 80):³⁶

- 1) zhromaždiť informácie o potrebách chovanca po prepustení,
- 2) poskytnúť chovancovi informácie:
 - ✚ o spôsobe získania potrebných dokladov,
 - ✚ o pomoci pri osamostatnení sa chovanca,
 - ✚ o spôsobe nadväzovania a udržiavania kontaktov so súdnym kurátorom,
- 3) poskytnúť mu pomoc pri získaní zamestnania a ubytovania.

³⁵ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich [Zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch maloletých v znení neskorších predpisov]. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

³⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Ak prepustený chovanec nemá vlastné peniaze a nemôže získať potrebnú pomoc od rodičov (opatrovateľov) alebo z iných zdrojov, riaditeľ ústavu mu môže poskytnúť finančnú a materiálnu pomoc. Prepustenému chovancovi sa vydajú z depozitu oproti potvrdeniu jeho cenné predmety a ďalšie predmety a peniaze, ktoré sú jeho majetkom, a v prípade potreby aj potvrdenie o zdravotnom stave. Chovanec dostane doklady, a v prípade potreby aj cestovný lístok, potraviny na dobu cesty a poukaz na liečenie, ak tak rozhodne lekár. V obzvlášť opodstatnených prípadoch môže riaditeľ ústavu na písomnú žiadosť chovanca prepusteného z ústavu dovoliť chovancovi, aby zostal v ústave na určitú dobu.

Vykonávanie dohľadu nad ústavmi a domovmi

Najvyšší dohľad nad ústavmi a domovmi vykonáva minister spravodlivosti prostredníctvom predsedov oblastných súdov a poverených osôb. Dohľad ministra spravodlivosti je vykonávaný prostredníctvom (§ 101):³⁷

- ✚ určenia a koordinácie základných smerov dohľadu vykonávaného nad administratívnou činnosťou ústavov a domovov,
- ✚ kontroly činnosti ústavov a domovov,
- ✚ kontroly dodržiavania práv a povinností maloletých,
- ✚ analýzy používania zákonných predpisov,
- ✚ analýzy vedenia dokumentácie v ústavoch a domovoch [...],
- ✚ organizovania školení, porád a konferencií predsedov oblastných súdov, inšpektorov a pracovníkov ústavov a domovov,
- ✚ iniciovania začatia vysvetľujúcich a disciplinárnych konaní,
- ✚ skúmania sťažností a žiadostí.

Inšpekcie sa vykonávajú minimálne raz za päť rokov. Termín a rozsah inšpekcie sa oznamujú predsedovi oblastného súdu a riaditeľovi ústavu alebo domova 30 dní pred dňom začatia inšpekcie. Z priebehu inšpekcie alebo kontroly sa vypracúva správa obsahujúca zistenia a hodnotenie práce ústavu alebo domova. Uvedená správa sa spolu s návrhmi odporúčaní vyplývajúcimi z kontroly predkladá predsedovi oblastného súdu a riaditeľovi ústavu alebo domova v lehote 14 dní od ukončenia inšpekcie. Predseda oblastného súdu a riaditeľ ústavu alebo domova môžu

³⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

v lehote 14 dní odo dňa predloženia správy nahlásiť pripomienky, poznámky a žiadosti k správe alebo návrhom vyplývajúcim z kontroly. O spôsobe vybavenia pripomienok, poznámok a žiadostí sa informuje v termíne 30 dní odo dňa ich prevzatia a určuje sa lehota na vykonanie návrhov vyplývajúcich z kontroly. Riaditeľ ústavu alebo domova prostredníctvom predsedu oblastného súdu bezodkladne po uplynutí lehoty určenej na vykonanie návrhov vyplývajúcich z kontroly predloží ministrovi spravodlivosti informácie o rozsahu a spôsobe ich vykonania.

Vykonávanie pedagogického dohľadu v ústavoch a domovoch

Minister spravodlivosti vykonáva pedagogický dohľad v ústavoch a domovoch prostredníctvom inšpektorov Ministerstva spravodlivosti, oblastných tímov pedagogického dohľadu a riaditeľov ústavov a domovov. Zloženie oblastného tímu pedagogického dohľadu je nasledovné (§ 103):³⁸

- vedúci tímu,
- starší inšpektor,
- inšpektor.

Tím pracuje na základe celoročného plánu práce vypracovaného pre daný kalendárny rok, ktorý je schvaľovaný predsedami oblastných súdov, pre ktoré bol tím zriadený. Celoročný plán práce obsahuje ciele, úlohy, formy a termíny pre jeho realizáciu. Predseda oblastného súdu príslušného pre oblastný tím predkladá celoročný plán práce tímu na schválenie ministrovi spravodlivosti. Vedúci oblastného tímu pedagogického dohľadu predkladá ministrovi spravodlivosti prostredníctvom predsedu oblastného súdu príslušného pre oblastný tím správu o realizácii plánu práce v lehote do 15. februára každého roku.

Riaditeľ ústavu alebo domova a ďalší učitelia na vedúcich miestach vykonávajú pedagogický dohľad vo vzťahu k pedagogickým pracovníkom zamestnaným v ústavoch a domovoch. S cieľom efektívne vykonávať pedagogický dohľad určuje riaditeľ ústavu alebo domova kvalitatívne štandardy práce v rozvojovom pláne ústavu alebo domova. Štandardy posu-

³⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

dzuje rada ústavu alebo domova. Pedagogický dohľad v ústave alebo domove je vykonávaný prostredníctvom (§ 105):³⁹

- ✚ hospitácií spočívajúcich v pozorovaní vyučovacích hodín a hodnotení ich efektivity vo vzťahu k chovancom,
- ✚ podrobného skúmania záležitostí alebo typických skutočností v oblasti pôsobenia ústavu alebo domova,
- ✚ kvantitatívneho a kvalitatívneho porovnávania aktivít a správania sa chovancov, obzvlášť v prípade mimoriadnych udalostí, termínovaných návratov z dovolení a priepustiek a pedagogických výsledkov,
- ✚ systematického kontrolovania priebehu resocializačného pôsobenia ústavu alebo domova,
- ✚ analyzovania a diagnostikovania úrovne realizácie cieľov resocializačného pôsobenia, ako aj určovania a hodnotenia efektov tohto pôsobenia.

Vykonávanie pedagogického dohľadu sa dokumentuje. Spôsob vedenia dokumentácie určuje riaditeľ ústavu alebo domova.

Organizácia a úlohy domovov pre maloletých

Domovy pre maloletých sa delia na bežné a intervenčné. Súčasťami domova pre maloletých sú internát, škola (školy), školské dielne a diagnostický tím. Maloletého do domova prijíma riaditeľ domova a následne je maloletý umiestnený v prechodnej izbe (ktorá je pod stálym dozorom a je vybavená zariadeniami umožňujúcimi monitorovať pobyt maloletého v nej) na dobu maximálne 14 dní za účelom (§ 51):⁴⁰

- ✚ podrobenia ho vstupnej lekárskej prehliadke, osobnostno-poznávaciemu vyšetreniu a hygienicko-sanitárnym zákrokom,
- ✚ vykonania úvodného rozhovoru a vypracovania základného prehľadu informácií o maloletom.

³⁹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Prepustenie maloletého z domova nasleduje na základe súdneho rozhodnutia a príkazu na prepustenie a v prípade prepustenia maloletého pre účely vykonania súdneho rozhodnutia o umiestnení v ústave na základe príkazu na prepustenie a oznámenia o vyslaní. O termíne prepustenia maloletého z domova sú informovaní jeho rodičia alebo opatrovatelia.

Jednou z hlavných úloh domova pre maloletých je vypracovať psychologicko-pedagogický posudok o maloletom a výchovne pôsobiť, so zámerom zahájiť proces resocializácie. Medzi povinnosti maloletých, ktorí bývajú v domove pre maloletých, patria (§ 87):⁴¹

- ✚ dodržiavať poriadok ústavu a rozvrh hodín,
- ✚ dodržiavať bezpečnostné pravidlá a informovať vychovávateľov o ohrozeniach bezpečnosti osôb, poriadku, životného prostredia, zdravia a majetku,
- ✚ vykonávať príkazy vychovávateľov,
- ✚ správať sa voči maloletým a ďalším osobám s rešpektovaním ich dôstojnosti,
- ✚ starať sa o svoj zdravotný stav a osobnú hygienu,
- ✚ starať sa o svoj upravený výzor a kultúrne sa vyjadrovať,
- ✚ udržiavať čistotu a poriadok v miestnostiach, v ktorých sa zdržuje,
- ✚ odovzdať do depozitu predmety, ktorých držba je v rozpore s poriadkom ústavu, doklady a cenné predmety,
- ✚ vykonávať pomocné práce poriadkového charakteru spojené s prevádzkou domova,
- ✚ vracat' sa z priepustiek v čase určenom riaditeľom domova.

Riaditeľ domova pre maloletých môže prideliť maloletému nachádzajúcemu sa v ťažkej materiálnej situácii vreckové na vlastné výdavky vo výške od 1,1 % do 6 % základnej sumy. Vreckové je vyplácané z peňažných prostriedkov určených na prevádzku domova. Do katalógu odmen, ktorými môžu byť odmenení maloletí, patria (§ 91):⁴²

- ✚ pochvala,

⁴¹ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

⁴² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- ✚ pochvala pred maloletými,
- ✚ pochvalný list poslaný rodičom (opatrovateľom),
- ✚ pochvalný list poslaný súdu,
- ✚ povolenie na telefonický rozhovor na náklady domova v prítomnosti vychovávateľa,
- ✚ udelenie vecnej alebo peňažnej odmeny,
- ✚ súhlas na výrobu predmetu alebo poskytnutie služby v školských dielnach pre potreby maloletých alebo najbližších osôb,
- ✚ súhlas na účasť na spoločenských podujatiach, osvetových alebo športových akciách alebo na školeniach mimo domova,
- ✚ súhlas na vlastníctvo cenných predmetov,
- ✚ súhlas na nosenie vlastného odevu,
- ✚ skrátenie, odloženie alebo odpustenie predtým udeleného disciplinárneho prostriedku,
- ✚ udelenie priepustky,
- ✚ súhlas na dodatočné návštevy osobami, ktoré nie sú z rodiny.

V odôvodnených prípadoch môže byť z výchovného hľadiska udeľená viac ako jedna odmena. Odmeny v podobe súhlasu s účasťou na spoločenských podujatiach, osvetových alebo športových akciách alebo na školeniach mimo domova a udelenie priepustky sa udeľujú len so súhlasom orgánu vedúceho konanie.

Katalóg disciplinárnych prostriedkov určených pre maloletých umiestnených v domovoch obsahuje (§ 94):⁴³

- ✚ napomenutie,
- ✚ napomenutie pred maloletými,
- ✚ pokarhanie,
- ✚ oznámenie rodičom (opatrovateľom) o nevhodnom správaní sa maloletého,
- ✚ oznámenie súdu o nevhodnom správaní sa maloletého,
- ✚ odvolanie povolenia alebo neudelenie povolenia na telefonické rozhovory na účet ústavu na dobu 1 mesiaca, s výnimkou rozhovorov s rodičmi (opatrovateľmi),
- ✚ odvolanie súhlasu na účasť na spoločenských podujatiach, osvetových alebo športových akciách alebo na školeniach mimo domova,

⁴³ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

- ✚ odvolanie súhlasu na vlastnenie cenných predmetov alebo na nosenie vlastného odevu,
- ✚ odvolanie súhlasu na dodatočné návštevy v domove osobami, ktoré nie sú z rodiny maloletého,
- ✚ predloženie žiadosti o premiestnenie do iného domova toho istého typu,
- ✚ predloženie žiadosti o premiestnenie do intervenčného domova.

Pred použitím disciplinárneho prostriedku je riaditeľ domova pre maloletých alebo ním poverený pedagogický pracovník povinný vypočúť maloletého a požiadať o posudok didaktický tím. Rozhodnutie o použití disciplinárneho prostriedku, s uvedením dôvodov jeho použitia, sa vypracúva písomne a oznamuje sa maloletému; rozhodnutie o použití disciplinárneho prostriedku sa vkladá do osobného spisu maloletého.

Riaditeľ domova pre maloletých bezodkladne informuje (§ 97):⁴⁴

- ✚ samovol'nom predĺžení si pobytu maloletým mimo domova orgán, ktorý má k dispozícii maloletého,
- ✚ predsedu oblastného súdu a Ministerstvo spravodlivosti o mimoriadnych udalostiach v domove.

V prípade chýbajúceho dokladu o predĺžení pobytu maloletého v domove v lehote 7 dní pred koncom doby jeho pobytu riaditeľ domova oboznámi o tom súd, ktorý vydal rozhodnutie o umiestnení maloletého v domove.

Vykonávanie zásahov s použitím priamych donucovacích prostriedkov voči chovancom nápravných ústavov a domovov pre maloletých

Používanie priamych donucovacích prostriedkov upravujú články 95a a 95b zákona o konaní v prípadoch maloletých a vyhláška Vlády zo dňa 1. februára 2005 vo veci podrobných podmienok a spôsobu použitia priamych donucovacích prostriedkov voči maloletým umiestneným v nápravných ústavoch, domovoch pre maloletých, mládežníckych výchovných strediskách a mládežníckych socioterapeutických centrách.⁴⁵

⁴⁴ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

⁴⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich

Uvedené prostriedky sa môžu použiť v prípade neúčinnosti prostriedkov psychologicko-pedagogického pôsobenia. Takéto prostriedky sa používajú výlučne pre účely reakcie na (čl. 95a § 1):⁴⁶

- snahu maloletého zaútočiť na vlastný život alebo zdravie či inej osoby,
- vyvolávanie vzbury,
- hromadný útek,
- ničenie majetku, ktoré spôsobuje vážne narušenie poriadku,
- samovoľné opustenie maloletým nápravného ústavu alebo domova pre maloletých, ako aj
- potrebu priviesť maloletého do takéhoto ústavu.

Podrobné podmienky a metódy použitia priamych donucovacích prostriedkov voči maloletým umiestneným v uvedených strediskách, spôsob kontrolovania rozhodnutí o použití týchto prostriedkov pri zohľadnení zvláštností cieľov použitia takýchto prostriedkov a foriem, v akých môžu byť použité, s použitím spojenú potrebu správneho výberu vhodných metód výchovného pôsobenia na maloletého, spôsob vedenia dokumentácie spojennej s použitím takýchto prostriedkov, podrobný popis starostlivosti o fyzické a psychické zdravie maloletého, voči ktorému bol prostriedok použitý, pri zohľadnení potreby rešpektovať práva a dôstojnosť maloletého, a zaistenie bezpečnosti ústavov a domovov pre maloletých sú určené vo vyššie vymenovanej vyhláške Vlády zo dňa 1. februára 2005.

Rozsah a spôsob spolupráce nápravných ústavov a domovov pre maloletých s políciou v prípade ohrozenia bezpečnosti týchto stredísk

Polícia môže byť privolaná na pomoc v prípade zistenia ohrozenia života alebo zdravia v ústave, obmedzovania osobnej slobody alebo ničenia ma-

umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii [Vyhláška vlády zo dňa 1. februára 2005 vo veci podrobných podmienok a spôsobu použitia priamych donucovacích prostriedkov voči maloletým umiestneným v nápravných ústavoch, domovoch pre maloletých, mládežníckych výchovných strediskách a mládežníckych socioterapeutických centrách]. Dz. U. z 2005 r. Nr 25, poz. 203.

⁴⁶ *Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich* [Zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch maloletých v znení neskorších predpisov]. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

jetku vo veľkom rozsahu, ktoré sú spojené obzvlášť s takými udalosťami, ako je:

- ✚ vzbura chovancov,
- ✚ útek chovancov,
- ✚ hromadný pokus prekonať zabezpečenia ústavu,
- ✚ teroristický útok alebo prepadnutie ústavu,
- ✚ požiar, katastrofa alebo živelná pohroma.

Poskytnutie takejto pomoci môže konkrétne spočívať:

- ✚ v zabezpečení ústavu zvonku zablokovaním prístupu pre osoby spôsobujúce ohrozenie bezpečnosti ústavu,
- ✚ vo vniknutí policajných síl na územie ústavu,
- ✚ v organizovaní prenasledovania,
- ✚ v lokalizovaní a zadržaní chovancov, ktorí utiekli,
- ✚ v evakuácii chovancov.

Riaditeľ ústavu a okresný (mestský) veliteľ Polície udržiavajú neustály kontakt vo veciach týkajúcich sa bezpečnosti ústavu. Riaditeľ ústavu a veliteľ najbližšieho policajného útvaru si odovzdávajú potrebné informácie o udalostiach v oblasti nápravného ústavu, ktoré súvisia s jeho bezpečnosťou. V prípade zistenia ohrozenia bezpečnosti ústavu riaditeľ ústavu bezodkladne informuje o vzniknutej situácii veliteľa najbližšieho policajného útvaru a službukonajúceho príslušného okresného veliteľa Polície. Riaditeľ ústavu spoločne s okresným (mestským) veliteľom Polície určujú postup pri zaistení priameho spojenia medzi ústavom a okresným (mestským) veliteľom Polície a vypracúvajú plán zabezpečenia ústavu v prípade ohrozenia bezpečnosti ústavu.

Plán zabezpečenia ústavu musí konkrétne obsahovať:

- ✚ popis systémov a prostriedkov spojenia medzi ústavom a najbližším útvarom Polície,
- ✚ situačný plán ústavu,
- ✚ inštrukciu varovania,
- ✚ počet zamestnancov ústavu,
- ✚ všeobecnú charakteristiku chovancov ústavu,
- ✚ podrobný postup spolupráce v prípade vzniku ohrozenia bezpečnosti ústavu v závislosti od druhu tohto ohrozenia.

Plán zabezpečenia ústavu sa predkladá na posúdenie príslušnému krajskému veliteľovi Polície a na odsúhlasenie príslušnému predsedovi oblasťného súdu. Odsúhlasený plán zabezpečenia posielajú riaditeľ ústavu

na vedomie Ministerstvu spravodlivosti. Riaditeľ ústavu spoločne s okresným veliteľom Polície, po dohode s príslušným predsedom oblastného súdu, môžu vykonať aktualizáciu plánu zabezpečenia. V prípade zistenia ohrozenia bezpečnosti ústavu, pokiaľ z vývoja udalostí vyplýva, že účasť Polície je nutná pre prinavrátenie bezpečnosti ústavu, riaditeľ ústavu požiada o poskytnutie nevyhnutnej pomoci veliteľa najbližšieho policajného útvaru, pričom to oznámi aj službukonajúcemu vedúcemu príslušného okresného veliteľstva Polície. V prípade požiadania Polície o pomoc riaditeľ ústavu túto skutočnosť bezodkladne oznámi príslušnému predsedovi oblastného súdu. Za účelom poskytnutia pomoci ústavu okresný veliteľ Polície zorganizuje sily a prostriedky. Rozhodnutie o vkročení policajných síl na územie ústavu vydáva príslušný predseda oblastného súdu po dohode s okresným veliteľom Polície. Ak sa v čase potrebnom na vydanie rozhodnutia vo veci vkročení policajných síl na územie ústavu nie je možné skontaktovať s príslušným predsedom oblastného súdu, rozhodnutie o vkročení policajných síl na územie ústavu môže vydať riaditeľ ústavu po dohode s okresným veliteľom Polície. O vydanom rozhodnutí riaditeľ ústavu bezodkladne informuje príslušného predsedu oblastného súdu. Veliteľ policajných síl po dohode s riaditeľom ústavu vydá rozhodnutie o odchode policajných síl z ústavu okamžite po odstránení ohrozenia a obnovení pokoja.

Záver

Samostatný systém zaobchádzania s maloletými v Poľsku sa zakladá na princípoch právnej zodpovednosti za právne deviácie maloletých.⁴⁷ Tento systém rieši problémy trestnej činnosti maloletých v samostatných právnych predpisoch, mimo trestného práva a cestou opatrovníckovo-vychovateľského konania. V roku 1982 bol schválený samostatný zákon o konaní v prípade maloletých, ktorý komplexným a rozpracovaným spôsobom určuje právne základy systému predchádzania a potláčania spoločenskej neprispôsobivosti mládeže. Základným cieľom uvedeného zákona je predchádzať a potláčať demoralizáciu a trestnú činnosť, a jeho súčasťou sú najmä prevencia a resocializácia, ako aj vytváranie maloletým najlepších podmienok pre život, aby sa znovu nedostali do konfliktu so zákonom. Nepochybne kľúčovou zložkou tohto systému sú nápravné ústavy a domovy pre maloletých, v ktorých správne vedený život je pod-

⁴⁷ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.* [Ústava Poľskej republiky prijatá dňa 2. apríla 1997]. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

mienkou sine qua non na ceste k dosiahnutiu spoločensky očakávaných výsledkov v procese resocializácie poľskej mládeže.

Zoznam bibliografických odkazov

Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich. 1. wyd. Warszawa: Najwyższa Izba Kontroli, 2009. 65 s. ISBN neuvedené.

Kierownictwo. In: *BIP – Zakład Poprawczy w Kcyni* [online]. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné na: <http://bip.kcynia.zp.gov.pl/index.php?cid=95>.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. [Ústava Poľskej republiky prijatá dňa 2. apríla 1997]. Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483.

MAKOWSKI, A. *Niedostosowanie społeczne młodzieży i jej resocjalizacja*. 1. wyd. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1994. 295 s. ISBN 83-01-11591-2.

Rada Zakładu. In: *BIP – Zakład Poprawczy w Kcyni* [online]. 2014 [cit. 2014-10-06]. Dostupné na: <http://bip.kcynia.zp.gov.pl/index.php?cid=168>.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich [Vyhláška Ministra spravodlivosti zo dňa 17. októbra 2001 vo veci nápravných ústavov a domovov pre maloletých]. Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2005 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii [Vyhláška vlády zo dňa 1. februára 2005 vo veci podrobných podmienok a spôsobu použitia priamych donucovacích prostriedkov voči maloletým umiestneným v nápravných ústavoch, domovoch pre maloletých, mládežníckych výchovných strediskách a mládežníckych socioterapeutických centrách]. Dz. U. z 2005 r. Nr 25, poz. 203.

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich [Zákon zo dňa 26. októbra 1982 o konaní v prípadoch ma-

loletých v znení neskorších predpisov]. Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny [Zákon zo dňa 6. júna 1997 – Trestný zákonník]. Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553.

WITKOWSKI, J. et al. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*. 1. wyd. Warszawa: Zakład Wydawnictw Statystycznych, 2014. 915 s. ISSN 1506-0632.

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 sierpnia 2010 r. o utworzeniu Zakładu Poprawczego w Gdańsku-Oliwie. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2010 r. Nr 8, poz. 103.

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie utworzenia schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych oraz określenia ich rodzajów i limitów miejsc. Dz. U. Min. Sprawiedl. z 2004 r. Nr 6, poz. 20.

Doc. PhDr. Jacek Dworzecki, PhD.

Instytut Nauk Społecznych
Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie
Marszałka Józefa Piłsudskiego 111
12-100 Szczytno
Polska
jacekdworzecki@o2.pl